

Naive Bayes

Reel sayılar arasında bağlantı kurmak için istatistikte regresyon kullanılır. Eğer reel değerleri, (mesela) iki kategorik grup arasında seçmek için kullanmak istenirse, bunun için lojistik regresyon gibi teknikler de vardır.

Fakat kategoriler / gruplar ile başka kategorik gruplar arasında bağlantılar kurulmak istenirse, standart istatistik yöntemleri faydalı olamıyor. Bu gibi ihtiyaçlar için makine öğrenimi (machine learning) dünyasından Naive Bayes gibi tekniklere bakmamız lazım.

Not: Daha ilerlemeden belirtelim, bu tekniğin ismi Naive Bayes ama bu tanım doğru değil, çünkü bu teknik Olasılık Teorisi'nden bilinen Bayes Teorisini kullanmıyor.

Öncelikle kategorik değerler ile ne demek istediğimizi belirtelim. Reel sayılar 0.3423, 2.4334 gibi değerlerdir, kategorik değerler ile ise mesela bir belge içinde 'a', 'x' gibi harflerin mevcut olmasıdır. Ya da, bir evin 'beyaz', 'gri' renkli olması.. Burada öyle kategorilerden bahsediyoruz ki istesek te onları sayısal bir değere çeviremiyoruz; kıyasla mesela bir günün 'az sıcak', 'orta', 'çok sıcak' olduğu verisini kategorik bile olsa regresyon amacıyla sayıya çevirip kullanabilirdik. Az sıcak = 0, orta = 1, çok sıcak = 2 değerlerini kullanabilirdik, regresyon hala anlamlı olurdu (çünkü arka planda bu kategoriler aslında sayısal sıcaklık değerlerine tekabül ediyor olurlardı). Fakat 'beyaz', 'gri' değerlere sayı atamanın regresyon açısından bir anlamı olmazdı, hatta bunu yapmak yanlış olurdu. Eğer elimizde fazla sayıda 'gri' ev verisi olsa, bu durum regresyon sırasında beyaz evlerin beyazlığını mı azaltacaktır?

İşte bu gibi durumlarda kategorileri olduğu gibi işleyebilen bir teknik gerekiyor. Bu yazıda kullanacağımız örnek, bir belgenin içindeki kelimelere göre kategorize edilmesi. Elimizde iki türlü doküman olacak. Bir tanesi Stephen Hawking adlı bilim adamının bir kitabından 3 sayfa, diğeri başkan Barack Obama'nın bir kitabından 3 sayfa. Bu sayfalar ve içindeki kelimeler NB yöntemini "eğitmek" için kullanılacak, sonra NB tarafından hiç görülmemiş yeni sayfaları yöntemimize kategorize ettireceğiz.

Cok Boyutlu Bernoulli ve Kelimeler

			x^1	x^2	x^3	x^4
Dim1:	"the"	=	1	0	1	1
Dim2:	"hello"	=	0	1	0	1
Dim3:	"and"	=	1	1	0	1
Dim4:	"happy"	=	1	0	0	1

Bir dokuman ile icindeki kelimeler arasında nasıl bağlantı kuracağız? Burada olasılık teorisinden Çok Boyutlu Bernoulli (Multivariate Bernoulli) dağılımını kullanacağız. Üstteki resimde görüldüğü gibi her dokuman bir x^i rasgele değişkeniyle temsil edilecek. Tek boyutlu Bernoulli değişkeni '1' ya da '0' değerine sahip olabilir, çok boyutlu olanı ise bir vektör içinde '1' ve '0' değerlerini taşıyabilir. İşte bu vektörün her hücresi, önceden tanımlı bir kelimeye tekabül edecek, ve bu kelimeden bir dokuman içinde en az bir tane var ise, o hücre '1' değerini taşıyacak, yoksa '0' değerini taşıyacak. Üstteki örnekte 2. kelime "hello" ve 4. dokuman içinde bu kelimeden en az bir tane var, o zaman $x_2^4 = 1$. Tek bir dokumanı temsil eden dağılımı matematiksel olarak şöyle yazabiliriz:

$$p(x_1, \dots, x_D) = \prod_{d=1}^D p(x_d) = \prod_{d=1}^D \alpha_d^{x_d} (1 - \alpha_d)^{1-x_d}$$

Bu formülde her d boyutu bir tek boyutlu Bernoulli, ve bir dokuman için tüm bu boyutların birleşik (joint) dağılımı gerekiyor, carpımın sebebi bu. Formüldeki α_d bir dağılımı "tanımlayan" değer, α bir vektör, ve unutmayalım, her "sınıf" için NB ayrı ayrı eğitilecek, ve her sınıf için farklı α vektörü olacak. Yani Obama'nın kitapları için $\alpha_2 = 0.8$ olabilir, Hawking kitabı için $\alpha_2 = 0.3$ olabilir. Birinin kitabında "hello" kelimesi olma şansı fazla, diğerinde pek yok. O zaman NB'yi "eğitmek" ne demektir? Eğitmek her sınıf için yukarıdaki α değerlerini bulmak demektir.

Bunun için istatistikteki "olurluk (likelihood)" kavramını kullanmak yeterli. Olurluk, bir dağılımdan geldiği farzedilen bir veri setini alır, tüm veri noktalarını teker teker olasılığa geçerek olasılık değerlerini birbirine carpar. Sonuç ne kadar yüksek çıkarsa, bu verinin o dağılımdan gelme olasılığı o kadar yüksek demektir. Bizim problemimiz için tek bir sınıfın olurluğu, o sınıf içindeki tüm (N tane) belgeyi kapsamalıdır, tek bir "veri noktası" tek bir belgedir, o zaman:

$$L(\theta) = \prod_{i=1}^N \prod_{d=1}^D p(x_d^i) = \prod_{i=1}^N \prod_{d=1}^D \alpha_d^{x_d^i} (1 - \alpha_d)^{1-x_d^i}$$

θ bir dagilimi tanımlayan her türlü degisken anlamında kullanildi, bu ornekte icinde sadece α var.

Devam edelim: Eger α 'nin ne oldugunu bilmiyorsak (ki bilmiyoruz -egitmek zaten bu demek-) o zaman maksimum olurluk (maximum likelihood) kavramini resme dahil etmek gerekli. Bunun icin ustteki olurluk formulunun α 'ya gore turevini alip sifira esitlersek, bu formolden bir maksimum noktasındaki α elimize gececektir. Iste bu α bizim aradigimiz deger. Veriyi en iyi temsil eden α degeri bu demektir. Onu bulunca egitim tamamlanir.

Turev almadan once iki tarafın log'unu alalım, boylece carpımlar toplamlara donusecek ve turevin formoldun icine nufuz etmesi daha kolay olacak.

$$\log(L) = \sum_{i=1}^N \sum_{d=1}^D x_d^i \log(\alpha_d) + (1 - x_d^i) \log(1 - \alpha_d)$$

Turevi alalım:

$$\frac{d\log(L)}{d\alpha_d} = \sum_{i=1}^N \left(\frac{x_d^i}{\alpha_d} - \frac{1 - x_d^i}{1 - \alpha_d} \right) = 0$$

1) α_d 'ye gore turev alirken x_d^i 'ler sabit sayi gibi muamele gorurler. 2) $\log$ 'un turevi alirken $\log$ icindeki degerlerin turev alınmis hali bolumun ustune, kendisini oldugu gibi bolum altına alinir, ornek $d\log(-x)/dx = -1/x$ olur ustteki eksi isaretinin sebebi bu.

Peki $\sum_{d=1}^D$ nereye gitti? Turevi α_d 'ye gore aliyoruz ve o turevi alirken tek bir α_d ile ilgileniyoruz, mesela α_{22} , bunun haricindeki diger tum α degerleri turev alma islemi sirasinda sabit kabul edilirler, turev sirasinda sifirlanırlar. Bu sebeple $\sum_{d=1}^D$ icinde sadece bizim ilgiledigimiz α_d geriye kalir. Tabii ki bu ayni zamanda her $d = 1, 2, ..D$, α_d icin ayrı bir turev var demektir, ama bu turevlerin hepsi birbirine benzerler, yani tek bir α_d 'yi cozmek, hepsini cozmek anlamına gelir.

Devam edelim:

$$\sum_{i=1}^N \left(\frac{x_d^i}{\alpha_d} - \frac{1 - x_d^i}{1 - \alpha_d} \right) = \frac{N_d}{\alpha_d} - \frac{N - N_d}{1 - \alpha_d} = 0$$

$\sum_{i=1}^N x_d^i = N_d$ olarak kabul ediyoruz, N_d tum veri icinde d boyutu (kelimesi) '1' kac tane hucre oldugunu bize soyler. x_d^i ya '1' ya '0' olabildigine gore bir

d için, tüm N hücrenin toplamı otomatik olarak bize kaç tane '1' olduğunu söyler. Sonra:

$$\frac{N_d}{\alpha_d} - \frac{N - N_d}{1 - \alpha_d} = 0$$

$$\frac{1 - \alpha_d}{\alpha_d} = \frac{N - N_d}{N_d}$$

$$\frac{1}{\alpha_d} - 1 = \frac{N}{N_d} - 1$$

$$\frac{1}{\alpha_d} = \frac{N}{N_d}$$

$$\alpha_d = \frac{N_d}{N}$$

Python Kodu

α_d 'nin formülünü buldumuza göre artık kodu yazabiliriz. İlk önce bir dokümanı temsil eden çok boyutlu Bernoulli vektörünü ortaya çıkartmamız lazım. Bu vektörün her hücresi belli bir kelime olacak, ve o kelimelerin ne olduğunu önceden kararlaştırmamız lazım. Bunun için her sınıftaki tüm dokümanlardaki tüm kelimeleri içeren bir sözlük yaratırız:

```
words = {}
```

```
# find all words in all files , creating a  
# global dictionary.
```

```
for file in [ 'a1.txt', 'a2.txt', 'a3.txt',  
              'b1.txt', 'b2.txt', 'b3.txt' ]:  
    f = open ( file )  
    s = f.read()  
    tokens = re.split( '\W+', s)  
    for x in tokens: words[x] = 0.
```

Dosyalar 'a1.txt', 'a2.txt', 'a3.txt' Hawking kitabından sayfalar, 'b1.txt', 'b2.txt', 'b3.txt' ise Obama sayfaları. Ana sözlüğü yarattığımıza göre artık her yazar için ayrı eğitim yapabiliriz. Hawking için

```
hawking_alphas = words.copy()  
for file in [ 'a1.txt', 'a2.txt', 'a3.txt' ]:
```

```

words_hawking = set()
f = open ( file )
s = f.read()
tokens = re.split( '\W+', s )
for x in tokens:
    words_hawking.add(x)
for x in words_hawking:
    hawking_alphas[x] += 1.

```

Niye set() kullandik? Bilindigi gibi set() objesi bir kume demektir, kume mantigina gore bir eleman kumede var ise, onu bir daha eklemek kume icerigini degistirmez. Bu tam bize gore, cunku tek bir belgeye bakarken, bir kelime “en az bir kere” var ise o kelimenin hucresi '1' olacak, tek belge icinde kelimenin kac kere cikacagi bizi ilgilendirmiyor. Sonra bu kumeye bakiyoruz ve kumedeki her kelimeye tekabul eden hucreyi `hawking_alphas[x] += 1.` ile '1' arttiriyoruz. Obama sayfaları için yapılan işlem aynı. Sonra her iki alpha vektorunu toplam dokuman sayısına (3) boluyoruz cunku $\alpha_d = N_d/N$.

```

for x in hawking_alphas.keys():
    hawking_alphas[x] = hawking_alphas[x] / 3.
for x in obama_alphas.keys():
    obama_alphas[x] = obama_alphas[x] / 3.

```

Bu noktada hic gorulmemis yeni bir dokumani siniflamaya haziriz. Diyelim ki a4.txt adli bir dosyamiz var, biz bunun Hawking’in kitabindan bir sayfa oldugunu biliyoruz (ama program bilmiyor) ve `test('a4.txt')` cagrisini yaparak dogru sonucu almayi umuyoruz.

```

def prob(xd, alpha):
    return math.log(alpha*xd + 1e-10) + \
           math.log((1.-alpha)*(1.-xd) + 1e-10)

```

```

def test( file ):
    test_vector = words.copy()
    words_test = set()
    f = open ( file )
    s = f.read()
    tokens = re.split( '\W+', s )
    for x in tokens:

```

```

        words_test.add(x)
    for x in words_test:
        test_vector[x] = 1.
    ob = 0.
    ha = 0.
    for x in test_vector.keys():
        if x in obama_alphas:
            ob += prob(test_vector[x], obama_alphas[x])
        if x in hawking_alphas:
            ha += prob(test_vector[x], hawking_alphas[x])

    print "obama", ob, "hawking", ha, "obama", ..

print "hawking_test"
test('a4.txt')
```

Test için yeni dokumani kelimelerine ayırıyoruz, ve her kelimeye tekabül eden alpha vektorlerini kullanarak bir yazar için toplam olasılığı hesaplıyoruz. Nasıl? Her kelimeyi $\alpha_d^{x_d}(1 - \alpha_d)^{1-x_d}$ formülüne soruyoruz, yeni dokumani temsilen elimizde bir $[1, 0, 0, 1, 0, 0, \dots, 1]$ şeklinde bir vektor olduğunu farz ediyoruz, buna göre mesela $x_1 = 1, x_2 = 0$. Eger bir d kelimesi yeni belgede “var” ise o kelime için $x_d = 1$ ve bu durumda $\alpha_d^{x_d} = \alpha_d^1 = \alpha_d$ haline gelir, ama formülün oteki tarafı yokolur, $(1 - \alpha_d)^{1-x_d} = (1 - \alpha_d)^0 = 1$, o zaman $\alpha_d \cdot 1 = \alpha_d$.

Carpım diyoruz ama biz aslında sınıflama sırasında $\alpha_d^{x_d}(1 - \alpha_d)^{1-x_d}$ carpımı yerine yine $\log()$ numarasını kullandık; çünkü olasılık değerleri hep 1’e eşit ya da ondan küçük sayılardır, ve bu küçük değerlerin birbiriyle sürekli carpımı nihai sonucu asiri fazla küçültür. Asiri ufak değerlerle uğrasmamak için olasılıkların $\log$ ’unu alıp birbirleri ile toplamayı seçtik, yani hesapladığımız değer $x_d \cdot \log(\alpha_d) + (1 - x_d) \cdot \log(1 - \alpha_d)$

Fonksiyon **prob** içindeki **1e-7** kullanımı neden? Bu kullanım $\log$ numarisini yapabilmek için – sıfır değerinin $\log$ değeri tanımsızdır, bir kelime olmadığı zaman $\log$ ’a sıfır geleceği için hata olmaması için $\log$ içindeki değerlere her seferinde yeterince küçük bir sayı ekliyoruz, böylece pur sıfırla uğrasmak zorunda kalmıyoruz. Sıfır olmadığı zamanlarda çok eklenen çok küçük bir sayı sonucta büyük farklar (hatalar) yaratmıyor.

Toparlarsak, yeni belge 'a4.txt' için iki tur alpha değerleri kullanarak iki farklı log toplamını hesaplatıyoruz. Bu iki toplamı birbiri ile karşılaştırıyoruz, hangi toplam daha büyükse, dokümanın o yazardan gelmesi daha olasıdır, ve o seçimimiz o yazar olur.

Kodun geri kalanı `naive.py` dosyasında bulunabilir, test çağrılarına bakılırsa, yeni test dokümanlarının doğru şekilde sınıflandığı görülecektir.

```
import re
import math

words = {}

# find all words in all files , creating a
# global dictionary.
for file in [ 'a1.txt ', 'a2.txt ', 'a3.txt ',
               'b1.txt ', 'b2.txt ', 'b3.txt ' ]:
    f = open ( file )
    s = f.read()
    tokens = re.split( '\W+', s )
    for x in tokens: words[x] = 0.

hawking_alphas = words.copy()
for file in [ 'a1.txt ', 'a2.txt ', 'a3.txt ' ]:
    words_hawking = set()
    f = open ( file )
    s = f.read()
    tokens = re.split( '\W+', s )
    for x in tokens:
        words_hawking.add(x)
    for x in words_hawking:
        hawking_alphas[x] += 1.

obama_alphas = words.copy()
for file in [ 'b1.txt ', 'b2.txt ', 'b3.txt ' ]:
    words_obama = set()
    f = open ( file )
    s = f.read()
    tokens = re.split( '\W+', s )
```

```

    for x in tokens:
        words_obama.add(x)
    for x in words_obama:
        obama_alphas[x] += 1.

for x in hawking_alphas.keys():
    hawking_alphas[x] = hawking_alphas[x] / 3.
for x in obama_alphas.keys():
    obama_alphas[x] = obama_alphas[x] / 3.

def prob(xd, alpha):
    return math.log(alpha*xd + 1e-10) + \
        math.log((1-alpha)*(1-xd) + 1e-10)

def test(file):
    test_vector = words.copy()
    words_test = set()
    f = open(file)
    s = f.read()
    tokens = re.split('\W+', s)
    for x in tokens:
        words_test.add(x)
    for x in words_test:
        test_vector[x] = 1.
    ob = 0.
    ha = 0.
    for x in test_vector.keys():
        if x in obama_alphas:
            ob += prob(test_vector[x], obama_alphas[x])
        if x in hawking_alphas:
            ha += prob(test_vector[x], hawking_alphas[x])

    print "obama", ob, "hawking", ha, \
        "obama", ob > ha, "hawking", ha > ob

print "hawking_test"
test('a4.txt')
```



```
print "hawking_test"  
test( 'a5.txt ' )  
print "obama_test"  
test( 'b4.txt ' )  
print "obama_test"  
test( 'b5.txt ' )
```

Kaynaklar

Jebara, T., Columbia U., *COMS 4771 Machine Learning* Lecture Notes, Lecture 7